Informačný list predmetu

Akademický rok 2026/2027

Vysoká škola	Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Fakulta	FMK UCM
Kód predmetu	KMEDV/26mdDIZO904/26
Názov predmetu	fact-checking a digitálna gramotnosť
Počet kreditov	5

Podmienky na absolvovanie predmetu

Študent odpovedá na tému pred komisiou na štátne skúšky.
Pre úspešné absolvovanie predmetu musí študent získať minimálne 56% bodov.
Záverečná hodnotiaca stupnica (v percentách):
A 1,0 výborne – vynikajúce výsledky len s minimálnymi chybami <92-100 %>,
B 1,5 veľmi dobre – nadpriemerné výsledky s menšími chybami <83-91 %>,
C 2,0 dobre – vcelku dobré, priemerné výsledky <74-82 %>,
D 2,5 uspokojivo – dobré výsledky, ale vyskytujú sa významné chyby <65-73 %>,
E 3,0 dostatočne – výsledky vyhovujú minimálnym kritériám <56-64 %>,
FX 4,0 nedostatočne – absolvovanie predmetu si vyžaduje vynaložiť ešte značné úsilie a množstvo práce zo strany študenta <0-55 %>.

Výsledky vzdelávania

Študentky a študenti po absolvovaní predmetu nadobudnú tieto vedomosti, zručnosti a kompetencie:
Vedomosti:
• rozumejú pojmovému a teoretickému vymedzeniu digitálnej, mediálnej a informačnej gramotnosti,
• poznajú hlavné rámce digitálnych kompetencií (DigComp, mediálna a informačná gramotnosť UNESCO – UNESCO Media and Information Literacy),
• majú poznatky o fungovaní informačného prostredia v ére postpravdy a algoritmickej distribúcie obsahu,
• rozumejú podstate hybridných hrozieb a informačných operácií v digitálnom prostredí,
• poznajú typológiu dezinformačných a manipulatívnych obsahov a ich spoločenské dôsledky,
• rozumejú psychologickým mechanizmom ovplyvňovania (potvrdzovacie skreslenie – confirmation bias, efekt rámcovania – framing, skreslenie dostupnosti – availability bias),
• poznajú metodológiu fact-checkingu vrátane práce so zdrojmi a overovania vizuálneho obsahu,
• majú prehľad o nástrojoch práce s otvorenými zdrojmi (open source intelligence – OSINT),
• rozumejú právnym a etickým aspektom digitálneho obsahu (ochrana osobnosti, autorské právo, ochrana údajov),
• poznajú princípy digitálneho občianstva a vzdelávacie stratégie prevencie dezinformácií.

Zručnosti:
• dokážu kriticky analyzovať digitálny obsah z hľadiska jeho zdrojov, dôveryhodnosti a možnej manipulácie,
• vedia aplikovať metodológiu fact-checkingu na konkrétne textové, obrazové alebo audiovizuálne tvrdenia,
• sú schopní identifikovať manipulatívne techniky a hybridné prvky v informačných kampaniach,
• dokážu pracovať s otvorenými zdrojmi a digitálnymi nástrojmi na overovanie obsahu,
• vedia interpretovať digitálne informácie a dáta v širšom spoločenskom a hodnotovom kontexte,

• sú schopní formulovať argumentačne podložené stanovisko k otázkam dezinformácií a digitálnej bezpečnosti,
• dokážu navrhnúť základné preventívne alebo vzdelávacie opatrenia proti šíreniu dezinformácií.
Kompetencie:
• schopnosť samostatne a kriticky sa orientovať v komplexnom digitálnom informačnom prostredí,
• schopnosť zodpovedne pristupovať k tvorbe, zdieľaniu a interpretácii digitálneho obsahu,
• schopnosť prepájať teoretické poznatky o digitálnej gramotnosti s praktickými postupmi overovania informácií,
• schopnosť rozpoznať spoločenské a bezpečnostné riziká hybridných hrozieb,
• schopnosť obhájiť odborné stanovisko k otázkam dezinformácií, regulácie a digitálnej zodpovednosti,
• schopnosť prispievať k budovaniu informačnej odolnosti a kultúry kritického myslenia v digitálnom prostredí.

Stručná osnova predmetu

1. Digitálna gramotnosť a digitálne kompetencie.
Pojmové vymedzenie digitálnej gramotnosti a jej rozdiel od informačnej gramotnosti. Digitálne kompetencie ako súbor vedomostí, zručností a postojov potrebných pre orientáciu v digitálnom prostredí.
2. Teórie gramotnosti v digitálnom veku.
Multigramotnosť (multiliteracies), nové gramotnosti a kritická gramotnosť ako teoretické rámce práce s médiami a informáciami. Vplyv technologického vývoja na transformáciu gramotnosti.
3. Rámce digitálnych kompetencií.
Európsky rámec digitálnych kompetencií (DigComp), mediálna a informačná gramotnosť UNESCO (UNESCO Media and Information Literacy – MIL). Ich štruktúra, ciele a aplikačný význam.
4. Informačná a dátová gramotnosť.
Vyhľadávanie, hodnotenie a interpretácia informácií a dát v digitálnom prostredí. Rozlišovanie medzi údajom, informáciou a interpretáciou.
5. Meranie digitálnych kompetencií a ich limity.
Metódy hodnotenia digitálnych zručností, sebahodnotenie a objektívne testovanie. Riziká redukcie komplexnej gramotnosti na merateľné ukazovatele.
6. Informačné prostredie v ére postpravdy.
Relativizácia pravdy, polarizácia a kríza dôvery v médiá. Sociálne siete a platformy ako distribučné prostredie informačného obsahu.
7. Hybridné hrozby a informačné operácie.
Pojem hybridná hrozba, informačné operácie a ich strategické ciele. Prepojenie politických, mediálnych a technologických nástrojov.
8. Typológia manipulatívnych obsahov.
Dezinformácie, misinformácie, propaganda, konšpiračné naratívy a clickbait. Rozdiel medzi zámernou manipuláciou a neúmyselným šírením nepravdivých informácií.
9. Psychologické mechanizmy šírenia dezinformácií.
Potvrdzovacie skreslenie (confirmation bias), efekt rámcovania (framing), skreslenie dostupnosti (availability bias). Emócie, strach a polarizácia ako nástroje manipulácie.
10. Algoritmické šírenie obsahu a informačné bubliny.
Personalizácia obsahu a jej vplyv na formovanie názorov. Filtračné bubliny (filter bubbles) a ozvenové komory (echo chambers).
11. Fact-checking ako profesionálna a občianska prax.
Definovanie fact-checkingu, jeho etické princípy a štandardy. Úloha nezávislých overovacích organizácií.
12. Metodológia overovania textových tvrdení.
Práca so zdrojmi, primárne a sekundárne zdroje, triangulácia informácií. Kritické otázky pri overovaní tvrdení.
13. Overovanie vizuálneho obsahu.

Analýza obrazu a videa, reverzné vyhľadávanie obrázkov (reverse image search), identifikácia manipulácie a deepfake obsahu.
14. Otvorené zdroje a analytické nástroje.
Práca s otvorenými zdrojmi (open source intelligence - OSINT). Digitálne nástroje na overovanie autenticity obsahu.
15. Strategický debunking a komunikácia výsledkov.
Vyvracanie nepravdivých tvrdení (debunking) a jeho riziká. Efekt spätného účinku (backfire effect) a význam správnej komunikačnej stratégie.
16. Digitálne občianstvo a zodpovedné správanie online.
Etické a spoločenské dimenzie digitálnej participácie. Kultúra diskusie a rešpekt k iným názorom.
17. Digitálna identita a ochrana súkromia.
Budovanie digitálnej identity, digitálna stopa a reputácia. Ochrana osobných údajov a právo na súkromie.
18. Autorské právo a integrita digitálneho obsahu.
Autorské právo v online prostredí, plagiátorstvo a etika citovania. Licencie a práca s otvoreným obsahom.
19. Digitálne kompetencie v profesijnom kontexte.
Využitie digitálnej gramotnosti v mediálnej, marketingovej a komunikačnej praxi. Kritická práca s informáciami ako profesijná kompetencia.
20. Prevencia dezinformácií a vzdelávacie stratégie.
Mediálna výchova, systémové opatrenia a spoločenské iniciatívy proti šíreniu dezinformácií. Úloha vzdelávania pri budovaní odolnosti voči hybridným hrozbám.

Odporúčaná literatúra

Cosgrove, J., & Cachia, R. (2025). DigComp 3.0: European digital competence framework. Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie. https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC144121
Černý, M. (2019). Digitální kompetence v transdisciplinárním nahlédnutí: Mezi filozofií, sociologií, pedagogikou a informační vědou. Masarykova univerzita.
Furtáková, L. (2024). DigComp framework: From 1.0 to 2.2. In M. Dolniaková, B. Francistyová, & L. Furtáková (Eds.), Quo Vadis 2024: CommUnity (pp. 71-87). FMK UCM.
Gilster, P. (1997). Digital literacy. Wiley.
Hays, L., & Kammer, J. (Eds.). (2021). Integrating digital literacy in the disciplines. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781003445326
Jones, R. H., & Hafner, C. A. (2012). Understanding digital literacies: A practical introduction. Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203095317
Kačinová, V. (2018): Fenomén „fake news“, hoaxov a konšpiračných teórií v kontexte mediálnej výchovy. FMK UCM v Trnave.
Kapec, M., & Pravdová, H. (2021). Terminological chaos in labelling false online content. European Journal of Transformation Studies, 9 (1), 5-18. https://czasopisma.bg.ug.edu.pl/index.php/journal-transformation/article/download/6652/5907/10216
Kvetanová, Z., Kačincová Predmerská, A., & Švecová, M. (2021). Debunking as a method of uncovering disinformation and fake news. In J. Višňovský, & J. Radošinská (Eds.), Fake News Is Bad News - Hoaxes, Half-truths and the Nature of Today's Journalism. IntechOpen. https://doi.org/10.5772/intechopen.93738
Markoš, J. (2019). Sila rozumu v bláznivej dobe. N Press.
Poliačik, M., & Lančová, L. (2022). Poriadok v hlave: Kritické myslenie na každý deň. N Press.
Prostináková Hossová, M. (2024). Human vs. artificial: detecting fake news and disinformation. In M. Prostináková Hossová, M. Solík, & M. Martovič (Eds.), Marketing Identity: Human vs. Artificial (pp. 587-600). FMK UCM. https://doi.org/10.34135/mmidentity-2024-59
Moravčíková, E. (2020). Media manipulation and propaganda in the post-truth era. Media Literacy and Academic Research, 3(2), 23-37. https://www.mlar.sk/wpcontent/uploads/2020/12/2_Moravcikova.pdf
Vrabec, N., & Furtáková, L. (2024). Ways of defining digital competences and their components in the EU, EC and UNESCO recommendations. Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis: Studia de Cultura,

16(2), 5–17.
Vrabec, N. (2025). Stratégia na implementáciu špecifických oblastí digitálneho vzdelávania: Mediálna a informačná gramotnosť - Kritické myslenie - Odolnosť voči dezinformáciám - AI vo vzdelávaní. Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave.